

Itzaleko bidea

Astronomia Emakume erakusketa ibiltariaren osagarri, emakumearen eta zientziaren arteko harremana aztertu du Paloma Alcalá fisikari madrildarrak Gonatan eta zientzian hitzaldian. Azaldu duenez, emakume ikasleen kopurua %54 bada ere, ikertzaileen bi heren gizonezkoak dira gaur egun Espainiako Estatuan. Nabaria da, oraindik ere, zientziaren munduari darion bazterkeria.

ALVARO HILARIO PÉREZ DE SAN ROMÁN

FISIKARIA ETA FILOSOFOA izateaz gain, irakaslea ere bada Paloma Alcalá eta Gonatan eta Zientzian ekimena sortu zuen 1990eko hamarkadan, neskak zientzia arloko ikasketak egitera animatzeko asmoz. Hala, zientzietan aitzindari izan diren hainbat emakumeren biografiak abiapuntu hartuta, emakumeak zientzian aritzeko izandako arazoak eta horiei aurre egiteko erabilitako estrategiak aztertu ditu Alcalák.

Amelia Valcárcel filosofoaren ustez, lau dira jakinduria akademikora ailegatzeko emakumeek igo behar dituzten mailak: ikasteko aukera bermatzea da lehenengo urratsa; ondoren, lortutako tituluak gizonezkoenekin parekatzea; hirugarrena, ikasitako ogibidea garatzeko esku-bidea izatea; eta azkena, elitean sartzea.

Lehenengo mailari dagokionez, Berpizkunde aroan emakumeak ikasteko bide bi zituela dio Alcalák. Batetik, aristokratek hautatu ohi zutena: nor bere kabuz eta tutoreek lagunduta ikastea; hori bai, aurretik argi utziz ikasitakoa sekula ez zutela lan egiteko erabiliko. Bestetik, gremioen egituren oinarritutako bidea zegoen. Hori da, esaterako, Maria Winkelman astrologoak (1670-1720) hautatu zuena. Aitarekin egin zituen lehenengo ikasketak eta nekazaritzari lotutako egutegiak egiten zituen artisau batekin ikasten jarraitu zuen gero. Garai haietan, ez ziren gutxi artisau izateaz gain ikasketa akademikoak ere eginda zituzten astrologoak, Winkelmanen senar izango zena kasu, Gottfried Kirch.

Elizabeth Garrett (ezkerreko irudian paziente batekin, Britannica.com webguneko marrazki batean) Britainia Handiko lehen emakume medikua izan zen. 1918an, emakumeentzako medikuntza ikastetxea zabaldu zuen.

Eskuinean, Maria Mitchell, H. Dassel pintorearen irudi batean. AEBetako astrologo honek borroka egin zuen *seven sisters* izeneko emakumeentzako ikastetxeetako tituluak legezkoak izan zitezen.

Asko izan ziren emakumezko astrologoaren ikerketak: 1702an, kometa bat aurkitu zuen eta Berlingo Zientzia Akademiaren presidentea Leibnizek sutsuki defendatu zuen Winkelmanen lana. Baina Kirch hil zenean, astronomo-laguntzaile izendapena eskatu zuen eta Akademiak ezezko borobila eman zion, emakumea izateagatik. Ohiko moduan Prusiako gortearantz egutegia egiten segitu zuen arren, areago, Krosigh baroiaren behatokiko maisu astronomo izan zen arren, Akademiak ez zuen inoiz aintzat hartu. Zientzia erakundeek ez zuten emakumerik nahi, dirudienez ospea ez galtzeko.

Ikasketetan bide bat zein bestea aukeratu, emakumeek ezin zuten akademiatan sartu. Aurreneko saiakerak XIX. mendekoak dira, emakumeak hiritar oso izateko helburuz sortu zen sufragismo mugimenduaren baitan (1850-1914).

Gizonezkoek zituzten eskubideak nahi zituzten, ikastea eta lan egitea, besteak beste. Akademia ilustratuek, bien bitartean, ohiko jarrerari eutsi zioten. Biologia eta Botanika karrera sortu berrietan zirrikitu bat zabaldu bazitzairen ere, erakundeek alboratuta zituzten

emakumeak. Izan ere, Alcaláren hitzetan medikuntzak berak argudioak eskaini zituen XIX. mendeko Europar bazterkeria mantentzeko: gizonarena ez bezala, emakumearen gorputza ama izateko baino ez zegoen presatuta.

AEBetan, ordea, kuakeroen gisako talde erlijiosoen bultzatuta agertu ziren emakumeentzako lehenengo *collegeak*, *Seven sisters* izenarekin ezagunak. Maria Mitchell (1818-1889) astrologoak irakasle jardun zuen horietako batean eta ikasleen etorkizunarekin kezkatuta, borroka egin zuen *Seven sisters* haietan lortutako tituluak legezkotzat izan zitezen eta emakume masa kritiko handi bat sor zedin.

Aldi berean, Europar eskubide berdinak lortzeko azken urratsak ematen ari ziren sufragistak. Unibertsitatean sartzeko eskubidea XIX. mendearen azken laurdenean lortu zuten, adibidez

Sorbonan (1867an), Londresen (1877an) edota Cambridgen (1881ean). Haietako emakume sufragista bat zen Elizabeth Garrett (1836-1917). Bere historia garai haien paradigma dugu: unibertsitatean ikasterik ez zuela-eta, berak ordaindutako irakasleekin ikasi zuen,

Jakindurian parte hartzeko lau maila lortu behar ditu emakumeak: ikasteko aukera bermatzea, lortutako tituluak gizonezkoekin parekatzea, ikasitako ogibidea garatzeko eskubidea izatea, eta elitean sartzea

argia

Salgai dagoeneko!

EGURREZKO TAULA **50€**

EGUTEGIA **8,50€**

BURNIZKO EUSKARRIA **5€**

2012ko egutegia

- Eduki historikoak
- Landareei buruzko bitxikeriak
- Txisteak
- Santuak
- Euskal izendegia
- Eguzkia, ilargia eta mareak

ESKAERAK

☎ 943 37 15 45

denda@argia.com

baina titulua lortzeko Frantziara joan behar izan zuen. Gogorra izan zen, baina Ingalaterrara bueltatu eta lortu zuen profesionalki aritzea: Britainia Handiko lehen emakume medikua izan zen. 1918an, emakumeentzako medikuntza ikastetxea zabaldu zuen, eta urte batzuk geroago bere izena hartu zuen zentroak: Emakumeentzako Elizabeth Garrett Ospitalea.

Hezkuntza eta diziplina berriak

XX. mendearen hasieran, lanean aritzeko bi ate zituzten irekita emakumeek: hezkuntza batetik, eta diziplina berriak bestetik. Bigarren talde horretan sartzen zen fisika nuklearra eta arlo horretan egin zuten beren bidea, adibidez, Marie Curie ezagunak eta Lisa Meitner-ek (1878-1968). Meitner-engan ondo islatzen da sasoiko joera. Max Planck eta Otto Hahn fisikariek egin zuten lan eta azkeneko horrekin elkarlanean nuklear fisioa aurkitu zuen. Haatik, Hahn naziari eman zioten Nobel saria 1944an, Meitner emakume judua alde batera utziz. Mundu osoan asko eta asko dira Lisa Meitner-en antzeko kasuak. Emakumeek egiten zuten lana gutxietsi da historian, ikusezin bihurtzeraino. Horretarako izen bat du Paloma Alcalá: estokoma. “Jakín badakigu neuronak badabiltzala, elkarri lotuak daudela, baina lantzean behin, huts egiten dute. Hori da eskotoma bat, eta zientziak ere bereak ditu. Norbaitek aurkikuntzaren bat egiten duenean, zientzia komunitatean dagoen adostasunari aurre hartzen badio, ez dio inork arretarik ipiniko. Emakumeekin gauza bera gertatzen da”.

Paloma Alcalá
Gonatan eta zientzia
hitzaldia ematen,
Bilbon, aurtengo
urrian.

**Medikuntzak berak argudioak
eskaini zituen XIX. mendeko
Europar bazterkeria mantentzeko:
emakumearen gorputza ama
izateko baino ez zegoen
prestatuta**

Espainiako Estatuan, 1910ean laga zieten emakumeei unibertsitatean sartzen, eta hor ere, garatzear zeuden diziplinak eta hezkuntza zituzten lan merkatuak ate nagusiak. Garrantzitsua izan zen Maria de Maeztu bilbotarrak 1915ean eraiki zuen Andereñoentzako Erresidencia. Bertan, hiri nahiz herritako emakumeek ikasketek aukera izan zuten eta ondoren atzerrira joatera eta

goi mailako ikasketak egitera bultzatzen zituen Maeztuk. Isabel Torres (1905-1998) izan zen ikasle haietako bat. Valdecillan (Espainia) ipini zituen abian elikaduraren inguruko bere tesiak, hori bai, soldatarik gabe.

Emakumeek zabalduak bideak gizonetakoek hartzen dituztela nabarmendu du Alcalá: “Diziplina berri bat profesional egiten denean, unibertsitatean sartzen denean, diziplina horrek emakumeak uxatzen dituela dirudi”. Gainera, ez dirudi gauzak hainbeste aldatu direnik zientzien mundu akademikoan eta Zientzia Erkundearen goi karguak gizonen eskuetan daude oraindik. “Hautaketa prozesuak ez daude irizpide akademikoetan oinarrituta, eta lanposturako egokien den pertsona aukeratzearen aitzakian, emakumeak baztertzeko dira”. Egungo egoerak ere kezkatzen du fisikari madrildarra, krisialdi ekonomikoa dela eta lana aurkitzeari uko egiten dioten %90 emakumeak direla baitio. “Ikasketek aukerarik ez izatea ez da okerrera, baizik eta emakumei sinestaraztea beren buruari mugak ipini behar dizkiotela”. ■

DURANGOKO AZOKA 2011

**HARPIDETZA
ESKAINITZA
BEREZIA**

oparitu argia

HARPIDETZA

**%50
GUTXIAGO**

DURANGON ERDI PREZIOAN

~~138€~~ ... ➔ **69€**

**Azoka egunetan
(abenduaren 4tik 8ra):**

ARGIAren standean (Goienkale 96-97-98)

Telefonoz: 943 371 545

e-postaz: harpide@argia.com